

INNOVATSION TADBIRKORLIK FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNING TASHKILIY IQTISODIY MEXANZIMLARI

U.M.Ablatov¹, U.A.Joldasbaeva¹

1. Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti, Qoraqalpog'iston Respublikasi, O'zbekiston.

Correspondence: Ablatov Ulug'bek Majitovich, Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti.
e-mail: ablatovulugbek@gmail.com.

Received: 05 oktober 2023; Accepted: 21 november 2023; Published: 26 november 2023.

Annotatsiya. Maqolada asosan innovatsiyon tadbirkorlikni faliyatini olib borish, moliyalashtirish mexanzimlarini rivojlantirish yo'nalishlari va uning iqsodiy rivojlanish tendentsiyalari haqida aytib o'tilgan.

Kalt so'zlar. jahon iqtisodiyoti, innovatsiya, xo'jalik subektlari, iqtisodiyotni globallashuvi, innovatsion xavf va xatarlar.

Kirish

Jahon iqtisodiyotining rivojlanish tendentsiyasi bu jamiyatining barcha soha va jabhalarida, ayniqsa global iqlim o'zgarishi ta'sirida sayyoramizning ko'plab mintaqalarida tobora avj olayotgan qashshoqlik va ocharchilikka barham berishning asosiy omillaridan biri sifatida qishloq xo'jaligi mahsulotari yetishtiruvchi, shuningdek ularga turli yo'nalishlarda xizmat ko'rsatuvchi sub'ektlarning xo'jalik yuritish faoliyatlarini innovatsiyalar asosida tashkil etish strategik ahamiyat kasb etib, ushbu jarayonni uzluksiz takomillashtirish davr talabiga aylanib bormoqda. Iqtisodiyot globallashuvining yangicha sharoitida iqtisodiy rivojlanishning asosiy belgisi ishlab chiqarishning texnologik usuli va ularning butun jamiyat iqtisodiy salohiyati ta'siridagi o'zgarishlar hisoblanadi. Ko'pchilik zamonaviy tadqiqotchilarning ma'lumotlariga ko'ra, bugungi kunda ro'y berayotgan innovatsion o'zgarishlar nafaqat jamiyatning ishlab chiqarish kuchlarini o'zgartiradi, balki ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlar tizimidagi markaziy bo'g'inini ham ifodalaydi.

Materiallar va usullar

Innovatsion rivojlanish tizimining ahamiyatli jihati shundaki, u iqtisodiyot tarkiban deformatsiyalangan, innovatsiya jarayonlarini boshqarish izdan chiqqan, qishloq xo'jaligi darajasida axborot vakumining mavjudligi sharoitlarida qisqa muddat ichida tarmoqni barqaror yuqori sur'atlarda o'sishi uchun yangi imkoniyatlarni yaratadi. Bu tizimni shakllantirishda davlatning o'rni beqiyosdir.

Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqaruvchilarning ilmiy-texnik imkoniyatlari va ishlab chiqarishdagi ilg'or tajribalari to'g'risida keng ma'lumotlarga ega bo'lish ularni xo'jalik yuritishning innovatsion usullariga o'rgatish, innovatsiya qoidalarini o'zlashtirish, maslahat yordamlari berish orqali ASMning innovatsiya faolligini ko'tarishni ta'minlash uchun sharoitlar yaratadi.

Lekin agrar tarmoq o'zining tabiiy-iqlim omillariga ta'sirchanligi va bog'liqligi sababli innovatsiyalarni yaratish va tatbiq etishda boshqa sohalarga nisbatan bir qator murakkabliklarga ega va shuning uchun ham uni innovatsion modernizatsiyalash asosida rivojlantirish o'ziga xos va mos innovatsion yo'nalishlarda chuqur ilmiy-tadqiqot va tajriba-kashfiyotchilik ishlarini muntazam takomillashtirib borishni taqozo qiladi. Qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtiruvchi ko'p sonli dehqon va fermer xo'jaliklari faoliyati sharoitida agrar innovatsiya bozori shakllanishi va faoliyati xususiyatlari, yo'nalishlari to'g'risida aniq ma'lumotlarni yig'ish, ularga ishlov berish, olingan xulosalardan foydalanish borasidagi bilimlar yetishmasligi sharoitida, ilmiy ishlanmalarni innovatsion loyiha sifatida amalga oshirishga urinish yuz bermoqda. Bu esa innovatsion g'oyalarning iqtisodiy, texnik va texnologik, ekologik samaradorligi pasayishiga olib keladi. Bu o'z navbatida iqtisodiyotning globallashuvi jarayonida raqobat muhiti tez sur'atlar bilan, rivojlanishi korxonalarda innovatsiyalar yaratish va innovatsiyalarni joriy etishni talab qiladi.

Natijalarni muhokama qilish

Qishloq xo'jaligida innovatsion faoliyatni tashkil etish va rag'batlantirishning samarali shakli sifatida davlat-xususiy sherikligi tamoyili asosida ya'ni davlat mexanizmidan foydalanib innovatsion

jarayonlarni rivojlantirishda xususiy biznesni ishtirokini rag'batlantirish, resurslarni birlashtirish, foyda va tavakkalchilikni taqsimlash, raqobat muhitini shakllantirish va shu bilan bir vaqtda-byudjet mablag'laridan samarali foydalanishga turtki beradigan davlat kapitalini ishtiroki bo'lishi lozim. Iqtisodiy mexanizmning ta'sirchan roli natijasida qishloq xo'jaligida innovatsion faoliyatni tashkil etish va rag'batlantirish shakl va yo'llari tizimini aniqlash imkonini beradi. Tadqiqotlar asosida qishloq xo'jaligida innovatsion faoliyatni tashkil etish va rag'batlantirishning quyidagi shakl va yo'llari klassifikatsiyasi tizimi tavsiya etiladi.

Xulosa

Malakatda innovatsion sohani qo'llab qubbatlashga oyid qabul qilinayotgan meyoriy hujjatlarning aksariyati vaqtishalik xarakterga ega, yani qonun hujjatlarida nazarda tutilgan imtiyozlar sheklangan muddatga ega, natijada strategik investorlar ushun mahalliy iqtisodiy muhitga ishonchsilikni namayon qiladi va ularni kamroq jozibador qiladi. Shu sababli beriladigan imtyozlar muddatini uzaytirish innovatsiyon tadbirkorlikninig rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xorij tajriyasidan kelib shiqqan holda, respublikda venchur fondalrning asosiy manbalari sifatida davlat hamda xalqaro tashkilotlar bilan bir qatorda, sug'urta kompaniyalari, tijorat banklari va jismoniy shaxslarning mablag'lari kabi manbalarni ha'm jalb qilish maqsadga muvofiq hisobalandi.

Foydalanilgan adabyotlar ro'yhati

1. Sh.Atamaururov. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni soliqlar orqali rag'batlantirish afzalliklari // Istiqlol-2012 // Navoyii, 2003.
2. N.B.Ashurova., Sh.M.Eshniyazova., Sh.Atamaururov Korxonani inqirozdan qutqarish va moliyaviy sog'lamlashtirish tahlili // Namangan, 2003. – B.174-146.
3. Sh.M.Eshniyazova., Sh.Atamaururov. Innovatsiyon tavakkalshilikni baholash // Navoyii, 2003. – B.125.
4. Sh .Sitmuratov, G.Tajenova, A.Shamshetov "The basis of competitiveness and sustainable development: forming an innovative economy" NeuroQuantology// November 2022